

ANY I ■ NUMERO III

BARCELONA

15 NOVEMBRE DE 1911

• PANTEISME •

◁ LITERATURA Y ART ▷

SUMARI

TEXT: *De la la presó provinciana*, per Carles Rahola.—*Els singulars anecdòtics. III: Antón Isern* per Plàcit Vidal.—*El Gran Aleix* (fragment) per Joan Puig i Ferrer.—*Dones, llibres, fets i homes*, per Josep M.ª de Sucre.—*D'Art dramàtica*, per Francesc Recasens.—*Mitja nit*, per "García Morales.—*Comiat d'amics*, per Walt Witman.—*Serena* per Lluís Puig i Puig.—*El Teatre*, per P. V.—*Carta d'aprenentatge*, per J. W. Goethe.

GRAVATS de Biosca i Canyellas.

DE LA PRESÓ PROVINCIANA. PER CARLES RAHOLA

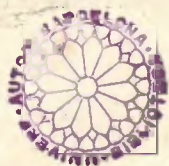
Quan l'escarceller va obrir la porta del calabós, varem veure moures en l'ombra, sobre un jas, un ser menut, de-

nerit, que va alsar-se a poc a poc amb aire esquerp y desconfiat.

No tenia front; el seu crani era punxagut y pelat; els seus ulls eren petits y cendrosos. Anava en mànigues de camisa, descals, y portava uns pantalons clars, ratllats, com els que usen els pre-dararis.

DEL PRAT. IMPRESIÓ, PER JOAQUIM BIOSCA

Al veure-ns, romangué una estona immòvil, clavat al mur, casquet en mà. Amb els ulls baixos, d'en tant en tant adreçava un esguart furtiu cap a la porta insòlitàment ben oberta.

La celda era alta, forsa neta, emblanquinada de poc; clavats en el mur, es veien uns grillons en desús. A tres metres d'alsaria es badava tristament una finestra enreixada, en la qual els nostres esguarts cercaren debades l'espai; donava a un pati triangular on tenien lloc les execucions capitals y ont hi havia també un hortet que les monjes s'entretenien en conrear.

Dugues tristes vegades al dia s'obria la feixuga porta del calabós, donant pas al vigilant, qu'entrava amb un plat d'un suc groc, quasi bullent, on nadaven petites partícules de carn.

Cap més senyal de vida arribava allí dintre, a no ser una cansó de presa. Allavors el malhaurat reia durant llargues estones, amb els ulls fixos a la reixa. Algun cop va provar d'enfilars'hi, però, com que la paret era llisa, tenia de fer esforços perfidiosos per arribar a pujar encare no un metre, clavant les ungles en els intersticis de les pedres y arrencant el cal sobre, y totseguit rosso-lava afadigat, com si hagués dut a cap una gran tasca, am les ungles ensangnantades, fent una estranya ganyota de boig, fins que la cansó es perdia en el no res d'aquell silenci etern.

Quan el Director hagué coneixensa d'aquestes temptatives, va dir-li: «Si hi tornes, si no fas pas bon dat, haurèm de tapar la reixa o aniràs de dret al pou». El «pou», era un *in pace*: no hi entrava claror per cap resquici; l'aigua regalinava per les parets; era famós habitacle de rates. Els presos s'en contaven amb espant, a cau d'orella, llegendes esgarri-foses.

Malgrat això, devant la menassa, el pres va arronsar les espatlles, remugant uns mots inintelligibles.

Condemnat a mort per violació seguida d'assassinat, el senyor Rei va indultar-lo; més havent lograt fugir de preseri, va reincidir en l'afrós crim.

Un mitgdia d'istiu, en una prada deserta, dugues pastorettes de linies fràgils y cabells rossencs, varen ser sacrificades al sadisme foll del malfactor, mentre els pobres xais, corrent d'ací d'allà, belaven llastimosament en la profunda quietut de llum.

Pocs dies després, els guardes civils que'l perseguïen, varen trovar-lo adormit sobre un marge y se l'endugueren, havent-li lligat fortament les mans, plè de taques de sang, per la carretera solitària que resplendia enlluernada, entre la verdor violenta dels camps, sota un sol de gloria.

Sobre la seva testa de degenerat altre cop tombà la terrible damnació, sense qu'ell s'immutes, y, suprimida de fet pels senyors assassins, anc que no pels polítics, la pena de mort, novament va ser indultat.

Ab l'advocat anavem tres amics periodistes a innovar-lo del misericordiós geste del Rei.

No volguérem dir-li res de moment, desitjosos de llegir en aquell rostre sense expressió les impresions que l'agitarien al veure-ns. Acàs es pensaria que li anavem a dir que no tingués cap esperança? Es creuria ja a la mercé de les mans lívides del butxi?

Com que no sortia del seu mutisme y el seu rostre romaníja inalterable, varem insinuar:

—Heu sigut indultat...

De bona fe ens pensavem que en la grisor del seus ulls enfondits hi passaria una llusor de joia, que'l tremolor

de veure-s salvat per segona vegada li resseguiria la pell, que instintivament cercaria la llum del cel derrera la reixa y potser cauria de genolls.

Ni un mot, ni una extremitut. Era la tenebra. Era lluny de nosaltres. Solsament va arronsar les espatlles com quan el Director va menassar-lo am la visió del «pou» fatídic.

*
* *

Era tard y a dintre la celda ja comensava l'imperi de la nit. Varem sortir per un fosc corredor en les parets del qual s'endevinaven les portes de ferro d'altres celdes. Nosaltres pensavem en les tendres víctimes y en aquell monstre digne de llàstima que deixavem darrera nostre y que no sabiem pas ben bé si era una vida.

—Ja que s'ha escapat de la mort, se l'ha de vigilar bé—va dir un dels companys.

Un altre, pels ulls del qual passaven flamarades de pietat, insinuà que trevallant encara podria acostar-se a la redempció. Odiar al delictes, compadir al delinqüent y protegir a la societat.

Una veu docta evocà l cas parlant-nos de sadisme, d'anestessia moral, d'irresponsabilitat, de lo subconscient misteriós.

Algú va justificar per aquets casos extrems la pena de mort, fent present com a Fransa'ls senyors assessins no donen treva a la guillotina.

Al portal de la Presó, una nena encisada, tenia un viu diàleg imaginari amb una nina vestida de seda rosa; al sentir-nos va alzar adorablement els ulls. Semblà com si la nostre ànima s'enlluminés; y el nostre pit es va aixamplar; y un somriure aflorà als llabis.

La Gehenna era una massa oscura y menassanta en el crepuscle. Es sentia com un panteig sord que la agitava en-

guniosament. Un bec de gas es va encendre com una ardenta llàgrima de llum. En la plassetta silenciosa, tota alfombrada d'erva, un soldat feia melancòlicament la guarda amb el fusell sobre'l muscle.

E LS SINGULARS ANECDÓTICS. III: ANTÓN ISERN. PER PLÁCIT VIDAL

Sempre que penso en l'Antòn Isern, sempre que evoco'l seu recort en sentiments d'amistat, de tant ràpit y misteriós que va ser el seu pas per aquest món, m'abismo en el mar de la confusió, y alguna volta fins arriba a semblarme que no ha existit, que sols ha sigut una figura imaginada per mí en una idea que ha despertat el meu cor a la dolcesa de confraternisació ab una gran ànima y l'ha fet estremir al desvaneixes ella ab el somni d'aquell ideal transfós per la realitat arrebassadora de tots els somnis.

Però l'Antòn Isern ha existit y també va tenir certament el seu moment de gloria. Vingué un dia a Barcelona a llegir les seves poesies en una reunió d'intellectuals; els periòdichs havien anunciat la seva arribada auriolant al poeta camperol que acudia a ciutat a fer coneixes les seves cançons, y la festa va ser una consagració d'entusiasme, aclamant tots a n'aquell jove que tant bellament sabia expressar els sentiments que li despertava la Natura en la meravella del món, admirable fins en el més humil racer.

L'Isern retornà a la seva masia payral, mes poch temps hi va fer estada: era un esperit massa somniador y impressionable, y's recordava massa de la ciutat y les companyies afalagadores, pera continuar resignantse veyent passar la

vida en aquell reclus mentre llegia les cartes y'ls llibres que nosaltres li envíavem. Y vingué de nou a Barcelona; vingué subitament y sense la propaganda de la primera presentació, tal volta més home y ab més intelligència que abans, però ab menys inspiració de poeta, perquè en tot lo que va escriure després dels seus *Esplets d'ànima jova*, si bé hi havia més reflexió, ja no va haverhi l'encisadora espontaneïtat ni s'hi sentia l'esperit d'aquelles vibracions paganes que'ns havia fet conèixer en el seu floreïment.

L'Isern, allavors, passava desapercebut davant de la ciutat. De poca cosa ja li valgueren el recort d'un moment de gloria al nou esguart dels seus antichs consagradors, y l'ilusió de poguer cada dia parlar ab els seus amichs més constants y fidels, y el goig de veures algunes poesies traduïdes y de ser comentat en un llibre que havia escrit, estudiant als poetes catalans, el doctor Pikart, de Praga.

—Anémnos en cap a corre món?—Va temptarlo en Puig y Ferreter, qui encara estava ayrejat de la seva primera fugida.

Y, tot dos agermanats, van embarcar-se, marxant vers Marsella. D'allí van anar cap a Niça, y trobantse prop d'Itàlia y sols per desig de poguer posar els peus en terra d'altra nació, van arribarshi. Bon punt hagueren entrat a Italia, veyentse'ls dos aventurers en un indret de país desert y montanyós, van determinar retrocedir, y emprenent via altra vegada cap a França, van posarse a reflexionar seriosament sobre'l seu estat, començant a desconfiar en aquella empresa sense direcció fixa, principalment l'Isern, qui no comprenent ni una paraula de la llengua francesa, desde Marsella havia anat seguint com desorientat y ex-

clamantse que'l parlar d'aquella gent li ressonava com música estranya.

—Vols entornarten?—va preguntarli en Puig.

Y van separarse resignadament, embarcantse l'Isern a Niça en un vaixell que estava disposat a marxar cap a Marsella, no havent sigut prou decidit pera seguir al company y atrevintse després a retornar cap a Catalunya sol y a peu en llarch y apesarós romiatge.

—Vaig'creuar la Provença—me digué.

—Anava fentme entendre de la manera que podia, casi sempre més per signes que per paraules. Els gendarmes van aturarme tres vegades, y, trobant que jo era espanyol, s'esforçaven en volerme parlar en castellà. Sempre'm van tractar molt amablement, y lluny'de detenirme al veurem anar com pobre aventurer, encara'm guiaven pel meu camí, traçant-me la via que havia de seguir per arribar més aviat a Espanya.

»Al ser ja a Narbona, va succehirme un cas molt original. Jo estava reposant ants d'entrar a ciutat; passava una jova francesa que a mi'm cridava l'atenció, y al veure ella que me la mirava, me va saludar, somrientme ab ayre de galanteria. Li vaig tornar la salutació en català y acompanyantli unes paraules de agraïment, y allavors aquella desconeguda, posantse a parlar un castellà de molt remarcant accent francès, va preguntarme si jo era espanyol. Li vaig respondre que sí; y ella va ferme a saber que havia estat a Barcelona. Me demostrava tanta franquesa, que jo, encara que hi correspongués per simpatia de ser galana y per explay de poguer conversar, no deixava de sorprendre'm aquella prodigalitat de dona. Me convidava a anar a casa seva, y prompte vaig explicarmho tot: era una rumbejadora de mal viure... y vaig allunyarmen.»

Y això l'Isern ho contava envoltant ab un vel de misteri, com relacionant una aventura imaginària a força de tant sentir-la havent-la viscuda realment.

—Ja siguent en territori de Catalunya, vaig llogarme a treballar en una brigada que estava arreglant un troç de carretera—anà afegint l'amich.—Allí vaig estar tres dies sotmès a les ordres d'un cap-de-colla mal'ànima que reganyava continuament, fentnos suar sanch y aigua, picant o traginant pedres desde primera hora de la matinada fins a ferse fosch. Ha sigut quan he patit més a la vida. Passant per l'Empordà, trobantme de nit en plè camp y sabentme greu de quedarme a dormir al ras, vaig anar a trucar a una masia no molt allunyada de la carretera, demanant aculliment y disposantme a llogarmhi de pagès, si'm volguessin rebre. «A mal lloch veniu a demanar aculliment...—va dirme un vell que va eixir ronsejant al peu de la portalada.—Tinch un fill que no pot sofrir admetre a algú a casa nostra... Una vegada jo havia llogat un moço que me era de molta confiança, y desseguida se hi va barallar. Té molt mal gènit y es molt gelós... Pensa que li han de pendre l'herencia... Ay, anèusen, anèusen en nom de Deu, que està per arribar, y us insultarà!» Y va tornar a tancarme la porta, deixantme més sorprès que aquells vianants llegendaris que, havent cercat alberch en un casal malehit, els eixien els fantasmes esporuguidors. Y vaig haver de recullirme a la serena.»

No va poguer col·locarse novament fins a l'ovirar ja altra volta Barcelona, en una senyorial masia del terme de Premià de Dalt, ab hermoses y esplèndides vistes a la serralada, hont en una punta ressurten les ruïnes del castell de Burriach, y al mar, que al seu enfront s'extén en horitzó infinit, brillent o blavejant en els

dies de serena calma y ohintse'l remoreig en el silenci de la nit ensomniadora.

Allí va començar guanyantse les simpaties de tots, en principalia del seu amo, que era home d'aficions artístiques y's mostrava molt considerat en les seves idees; allí ensenyava cançons als demés moços y'ls parlava dels poetes que coneixia y dels pobles que havia seguit, y allí va ser festejat d'una franquejada serventa que, com deya ell, li havia fet viure realment els seus versos de *La Pageseta*

Una fruyta ha caigut
de dalt de la brancada,
y haventla recullit,
ens-e'l'hem partit
de l'una boca a l'altra

y més d'una volta, en les hores del repòs, quan el poeta's retirava a sa cambra per escriure o llegir, ella se li havia presentat silenciosa, sorprenentlo fentli un petó y confiantse expansivament a la voluntat d'aquell candorós jove que's complavia també besantla y amanyagantla purament, ab ilusió de volerla veure molt més de lo que era en tot quant llavors li era, dientli belles paraules y explicantli somnis que la companya al fi desvaneixia ab qualsevol expressió vulgar, demostrantse sols dòna lleugera y variable en sos sentiments y intencions.

Als amos de la masia va desplaurels el comportament d'aquesta serventa y van cercar motiu de poguer allunyarla. El galant va veurela marxar resignat. Mes fòra que va ser aquella expansionadica —oh, cor d'home enamoradich, desvetllat a l'anhell!—, l'Isern va anar fixant més que may l'atenció en una altra minyona ab la qui encara podia intimament relacionarse, una formosa moça riojana de galtes rojes y llavis sensuals, més guapa que la primera, però sense ayreig ni gràcia en el parlar, y que veyénsela sem-

pre quieta y en fixesa, tant se la podia pendre per una sabia com per una idiota.

—Aquesta dona enclou tot un poema — digué un dia ell, atret per aquell misteri.

Y al franquejarshi, va anar apassionantse en el bell concepte en què la tenia, però sempre prudent y reservat, arribant a demostrarli tanta confiança's seus senyors, que al marxar de viatge van deixar-lo encarregat del mas y de l'hisenda.

Allavors, els moços, que abans tant li havien sigut reverents, no'l van voler creure ni respectarlo; va ser rebutjat de la moça al declararli la seva intenció, y durant aquells dies tot va anar en desordre en el comanament. Al tornar els amos, van renyarlo ab duresa, y ell, decidit, va fugir, enviant una carta dient que anava a despedirse de la ciutat y que després se dirigiria cap al cim de la més alta montanya d'aquells encontorns, a celebrar el seu apoteosi.

Y va venir a Barcelona; va venir a dirme que se n'anava...

Estava torbat, misteriós, més a l'eixir a passejar tots dos en companyia per la ciutat y anant comunicantnos en franca conversa, prompte va ser pera mí l'amich seré d'altres vegades. No obstant y la seva demostrada orientació d'esperit, may deixava d'expressar la força del dupte en tots els nostres projectes y les nostres aspiracions, sentint el recort dels molts desenganys que d'arrel el contreyen.

—Y ara, cap a hont te'n vas?—vaig preguntarli jo, ignoscentment. — Has deixat aquella masia de vora la mar?...

—Sí, he deixat aquella masia de vora la mar—me va respondre. — Però no'm mouré de la mateixa costa. Ja sabràs noves de mí, sigui allà hont sigui.

Aquesta seva expressió que avuy el seu company retreu a sa memoria tal com

ell la va pronunciar, senzill y naturalment, ressona en nom sentit ab la tràgica rahó d'un hèroe ibsenià (els hèroes de la fatalitat, com ell molt bé's calificava), y m'extremeixo al seu recort, de no haverlo sabut compendre, ànima inabarcable fins al poder del seu propi pensament.

Aquella nit ens recullirem abdós en una mateixa cambra, y, ants de dormirnos, en la continuada variació de la nostra conversa, idealista fins en el fons del nostre pessimisme, del negre pessimisme del decaigut autor de *La Pageseta* y d'*Animes joves*, recordo que va eixir a parlar-me de Don Quixot.

—S'ha escrit, se pot escriure una obra més gran y més humana?—va preguntar.—Cervantes, en símbol y en expressió, es superior a Homer, a Shakespeare, a Goethe, y fins al mateix Ibsen; però ah!, quant ens pesa a *nosaltres* que l'home deixi de ser hèroe, al contradirse després el personatge en la resolució final de l'obra...

Jo no vaig poguer observar el seu gest en aquell moment. De segur que devia sacudir la testa entre les ombres...

A l'endemà va pendre comiat de mí; aquell comiat qu'havia de ser per sempre!

Va venir a dirme que se n'anava, y no'l vaig saber compendre. Però, encara que l'hagués comprès, hauria sigut prou jo pera privar l'intent que ja'l vencia?...

Oh, malhaurat! Ara, quan acudí a visitar la seva tomba, ohiré en mí una veu del passat, que'm dirà, en sentit profètic:

A qui cerquen tes mirades,
a l'amich? Oh, no'l veuràs.
Per aquestes encontrades,
potser mort el trobaràs.

En el número pròxim: Hortensi Güell.

EL GRAN ALEIX (FRAGMENT). PER JOAN PUIG I FERRETER

(*Del carrer, entra Noemia, plorant.*)

Noemia.—Covard! Traydor! Traydor y covard a la vegada! Es aqueix l'amor dels homes? Ay de mí, que vivia enganyada! M'estima, y no'm vol ab ell a l'anarsen a la seva terra.... no'm vol ab ell y diu encara que m'estima! Qui fa més, jo de venir ab tu o tu de pendrem? M'ho deyes cada día: anirem al meu pays, a l'hermosa Valencia. Ah, Valencia, terra de traydors Ara t'espantes, ara que jo m'he revestit de coratge! Me deixes aquí sola, plena de vergonya! Ara coneix que may m'has estimat, ara que tot m'ho has pres y'm deixes.. Home traydor! Home vil y traydor!

(*Una pausa.*)

Còm viuré aquí dintre? Tot el món me sembla una presó y tothom enemich. . Mes a tot arreu estaré millor que aquí...

(*Va per fugir; Llucià, que vé del fons del pati, la deté.*)

Llucià.—Noemia! Noemia! Hont vas?

Noemia.—Ay! Ets tu, Llucià? M'espiaves?

Llucià.—Còm t'havia d'espia, si't creya en ta cambra ben adormida? Perquè plores? Y hont vas en aquesta hora de nit?

Noemia. Vinch de casa la Francisca Duch. Després de sopar, al quedar sola, m'he sentit com una punyida aquí, sota del cor, y m'he espantat de trobar-me sola....

Llucià.—Tu fugies y no arribaves, Noemia. Hont anaves, plorant?

Noemia.—No'm preguntis res.

Llucià.—Ens anaves a deixar, Noemia? Fugies de casa?

Noemia.—No es casa meva, aquesta.

Llucià.—Donchs, hont es casa teva?

Noemia.—Enloch del món!

Llucià.—No sabs el disgust que anaves a donar al pare!

Noemia.—No li diguis res a ton pare.

Llucià.—Perquè dius ton pare, y no el pare, com avans?

Noemia.—No porto la seva sang.

Llucià.—Un pare no'l fa la sang; les obres són els pares.

Noemia.—Ay, Llucià!

Llucià.—Perquè tremoles? De veres estàs malalta? Tens fret? Vina, germana meva; acostat als meus genolls; espera que cobreixi les teves espatlles ab la meva vesta. A mí m'ho contaràs tot. Perquè fugies! Hont aniries tota sola pel món?

Noemia.—Fugia per l'amor; l'amor m'ha trahit, l'amor m'ha enganyat, m'ha deixat sense vida. Faré lo que tu vulguis. No tinch forsa per fugir, ni per pendre cap decisió tota sola... si tingués forces per morir-me...

Llucià.—Morir, als vint anys?

Noemia.—Que sola y trista al món! No tinch amor, no tinch ningú.

Llucià.—Si l'amor t'ha trait, ton pare y ton germà no't trahiràn.

Noemia.—Avuy no tinch res y ahir tot ho tenia. No tinch esma per viurer.

Llucià.—Costa tant poch de viure, germana meva!

Noemia.—Me dius germana y no t'ho soch, Llucià.

Llucià.—Ah! Deu ho hagués volgut que no ho fossis!

Noemia.—Perquè dius això? Per la meva mare? Perquè la meva mare no hagués estat la teva?

Llucià.—Deu sab bé que no!

Noemia. Donchs perquè ho dius? Perquè jo't porto una deshonra?

Llucià.—Deu sab bé que no, dolsa Noe-

mia! Quí pogués esser el teu marit y no'l teu germà!

La besa al front. Se sent el pas del cavall del gran Aleix.)

DONES, LLIBRES, FETS I HOMES. SENSACIONS DEL TEMPS. PER JOSEP M.^a DE SUCRE

LA CRISIS DE LA PENSÉE CATHOLIQUE, *per Georges Sorel*. Trobem en aquest opuscle una comprovació de com els sistemes exegesi són encara sistemes teològics; de com la filosofia es un retorn al paganisme; de com el món camina a crear una metafísica nada d'estats de consciència. Un dupte i unes apologies ens sugereix la lectura d'aquest petit volum. El dupte, es: que pera fugir de la teologia a la antiga manera, la de les iglesies *miraculoses*, no caiguem en la teologia racionalista.

Les apologies són, en vista del fascicle d'en Sorel, pera l'Ibsen i la novela psicológica.

ENRIC D'OFFTERDINGEN, *per Novalis*. Magnifica es la versió catalana d'aquet llibre; magnificen tant que poètic, *Enric d'Offterdingen*: d'un elegant panteisme, potser massa contemplatiu. Sempre les exacervacions són perilloses.

¿Quí pot predir aont ens portaria l'ultra—romanticisme, en l'exercici de la vida usual? Qui sab! Qui sab si a la regressió! Es cosa de meditar, seriament, a *Novalis*!

L'ACCIO ECONÒMICA, *per Guíllém Graell*. Per *La Qüestió Catalana* no semblava si no que tots els mals ens pervinguessin de fóra. Involuntariament se justificavà, després de la lectura del lli-

bre, un cert *chauvinisme*. L'*accio econòmica* es un bon contrapès a *La qüestió catalana*.

Senyala certes tares dels catalans, i sempre es de lloar un sincer estímulo.

LA LIBERTAD, *per Bernard Lázare*. Bon fascicle aquet, perque s'adresa més a l'intel·ligència que al sentiment. Model d'objectivitat potser de ferne aplicacions a certs ambients, trobaríem que Espanya no ha ingressat encara en l'Humanitat.

Es un emocionant estudi el d'en Lazare, pera esperits forts. Els altres, potser no'l pahirien.

CATALUNYA A GRECIA, *per A. Rubió i Lluch*. Molt curiós el llibre. Ben nodrit de datos, galana mostra de la erudició del seu recopilador, el Sr. Rubió. ¿Prò? Mancat de fantasia, aixut, massa aixut d'emoció!

Un narrador francès, com s'hi hauria rabejat. Tot fora plàstic. Es un dolor! Sovint passa que la percepció dels detalls, aniquila la bona deü creadora que es l'imaginació!

ESCENES CASTELLONESES, *per S. Guínot*. Es més una curiositat filològica, descriptora d'ambient, que narradora de ànimes, aquesta obreta. Ben escrita, però encara massa *ruralista*.

EL AÑO TRISTE, *por Silverio Lanza*. Són aiguaforts els articles d'*El Año Triste*, que vibra, castiga, espanyolament. L'esperit de *Carmen* no s'hi oblida. Una sinistra fatalitat empeny a *Pepe* de la *Semana Santa*: una tragedia viva es *Corpus Christi*; d'una moguda hermosura es la llegenda de *La Verbena de San Juan*; se sent al acordeonista: coincideix un amb *Fernando Pérez Churrucho*; un Heine espanyol canta en *La fiesta de todos los Santos*; s'agita lo canallesc en *Los Santos inocentes*; i la

D'ART DRAMÀTICA. PER FRANCESC RECASENS

MAGDA

No sé si aquesta obra de Sudermann que actualment se representa en el Teatre Principal, es anterior o posterior a *L'Honor*. Lo que crec fermament es que, o'l seu autor va aprofitar quelcomde *L'Honor* pera fer un drama efectista, o que, escrita *Magda*, va adonar-se de que algunes idees—pot-ser la fonamental—eren aprofitables pera fer una obra mestre de veritat i de bellesa. Es, aquest, el mateix cas, exactament, que'l d'En Guimerà: qui, veient *La reina jova*, no pensarà en que pot esser escrita aprofitant idees de *Mar i Cel*, o en que l'inmença tragedia *Mar i Cel* pot esser filla del drama efectista *La reina jova*?

Magda, obra am grans qualitats i grans defectes, es tractada amb amor pèls actors del Principal. En Giménez dirigeix l'obra i interpreta el seu personatge am molt d'acert; la Xirgu com sempre.. La Xirgu es sempre la mateixa, per ara, desgraciadament!

UN SINDICAT ORIGINAL

Se parla de l'organització del Sindicat de Traductors, d'aquests senyors que, confiats am l'inepcia de les empreses i l'ignoscència i inconsciència del públic, han monopolisat completament el nostre Teatre alguna vegada.

Es que hi ha més de dos senyors que accepten el títol d'importadors de mercaderia literaria am l'orgull necessari pera pretendre defensar els seus drets, o—mellor dit—els seus interessos? Si, desgraciadament! Els positius resultats obtinguts pèls primers explotadors del comerç de traduccions, han temptat a tota una colla de pseudo-regeneradors de la

nostra Art dramàtica, i avui, al veure-s amenaçada la ja nombrosa classe pèls preparatius d'una acció valenta i decidida de un altre Sindicat més respectable que respectat, tracta de lliurar li batalla, movilisant prestament el seu heterogeni exèrcit; movilisant actors i actrius que no poden fer les nostres obres, per massa grans o massa petits, i productors ignorats, amagats per forçada modestia entre l'espessa boira de la vanitat dels acaparadors.

El meu parer sobre aquest problema? No parar fins a conseguir l'absoluta desaparició d'aquests senyors dedicats exclusivament a traduir i fer traduir.

Els únics a qui deu concedir se'l dret de portar-nos les obres d'altres països, es als pocs de nostres literats que tenen la suficiència necessaria pera apreciar lo que pot instruir-nos i orientar-nos.

Remei radicalíssim, certament; radicalíssim, com tenen de ser necessariament tots els remeis pera les malalties qu'aspiren a esser cròniques.

JOAQUIM VINYAS

L'alegria que passa, La Bagassa, La fi de Tomàs Reinald... Grans creacions d'un artista sincer que sorprenia i admirava, fent esperar grans coses del seu talent i de la seva intuïció.

El pervindre somreia generós al jove actor, qui, sense vacilacions, anava desenrotllant, serè i confiat, l'obra somniada, preveient-se un bon triomf de tant defer-lo preveure als qu'anaven seguint ses petjades.

Còm ha estat?... Ha sigut el desacert dels directors i els autors, la poca consideració i les exigències dels empresaris, o, senzillament, un decaïment de forces i voluntat, lo qu'ha portat aquesta indiferència, aquesta passivitat actual an En Joaquim Vinyas?

Li he vist últimament en *La Barcelonina*, i he sentit una imaginària tragedia, la gran tragedia del artista que està obligat a defensar fins lo que creu condemnable, i pot-ser he trobat l'explicació al fer-me aquesta pregunta: Es que En Vinyas no ha sigut prou fort pera salvar son entusiasme d'aquests nombrosos naufragis?

ELS AUTORS NOVELLS

Totes s'assemblen, les nostres històries. Il·lusions, esperances, desenganys... Tres capítols d'una breu novel·la qual epíleg es, en molts cassos, en quasi tots els cassos, una indiferència agressiva de vensut, d'impotent, ben sovint explicació única de lluites fraticides, inaudites per lo rastres i rabioses.

Confessem que les nostres primeres obres ens entusiasmen al concebir-les i al explicar-les, però que quasi sempre decauen a nostre propi concepte al fixar-nos massa, al acabar per regonèixer l'acert d'un amic en senyalar defectes. Són, aquestes, obres qu'acaben demostrant-nos, si tenim força, que assolirem la perfecció desitjada; i si'ls nostres ensaigs no han sigut més que una presunció, l'afany de singularisar-nos, o, senzillament, un inconscient desitg d'imitació, oblidarem ben aviat el dolor que'ns ha produït el sacrifici de l'obra d'unes hores malaguanyades, si, però recordades joiosament sempre; la pena qu'hem sentit al entregar-la am mà tremolosa, heroicament, al misteri etern d'una foguera roja...

Si en lloc de condemnar-les a la desaparició, les destinem a tenir-les constantment davant dels nostres ulls, esperonant-nos sempre, interrogant nos a cada instant amb el seu llenguatge desconfiat, agressiu, si en lloc de fer-les consumir en les fogueres rojes, les guar-

dem en el foc de nostre cor, ens faràn arribar a construir un edifici, després de molts plans, després de molts duptes i molts temors, que serà construït i acabat amb aplom, am serenitat, am fè, amb amor, amb entusiasme...

Y allavoras haurà arribat el moment decisiu. Si els homes se detenen, al passar, descobrint-se am respecte i admiració davant de la nostra obra, o sòlida i vigorosa, o senzilla i hermosa, o magestuosa i imperial, o altiva, valenta i intrèpida, haurem arribat al cim desitjat, i la nostra vida, allà dalt, transcorrerà plascèvola, amorosa... En la nostra ànima no hi tindrem més que la serenitat d'una primavera esplèndida.

Mes si'ls homes passen ràpidament per davant de la nostra obra, sense concedir-nos ni una mirada afectuosa i estimulante, o s'hi deturen pera burlar-se'n grollera-ment, amagant la seva nul·litat pera la discussió am rialles de mofa y de menyspreu, si'ns van enmatzinant traidorament a cada paraula estudiada, calculada cinicament, si destrossen l'il·lusió de tota una vida de treball aclaparador, barbre, energador, am ses fibrades verinòses de serp que xiula llòbregament al robar-nos la sanc de les nostres venes, fent del seu xiular seguit, punxant, un martiri més pera nosaltres, però transformant-lo amb endiablada habilitat pera la multitud, fins a fer-li creure qu'es l'imposant anunci de l'arribada d'algun Déu justicier, allavors... ch, allavors!... ens defensarem rabiosament, a mossegades, insultant follament, matant despietadament, convertits ja, en un moment suprem de dolor, en feres sense entranyes, i disposats ja, per sempre, a caure sobre l'ignoscent i el confiat que trobem en el nostre camí.

Un tal Recasens, a qui jo conec molt, va arribar a ciutat amb un drama sota'l braç. Era'l seu amor, la seva il·lusió.

Va passar de mà en mà la seva obra, entre l'indiferència dels uns i la pedanteria dels altres, fins a anar a parar a un comitè de lectura d'una Associació dedicada a fomentar l'art dramàtica, qu'havia organitzat, allavors, unes funcions en un teatre d'aquesta ciutat, pera estrenar les obres acceptades pel comitè de lectura. Els amics, qu'havien tractat el drama d'En Recasens amb pedanteria'ls uns, amb indiferència'ls altres, van fer-li creure que uns senyors desconeguts li donarien la mà generosament.

Mes... els senyors desconeguts li donaren la mà, certament, tot dient-li que'l drama, aprovat ja pèl Comitè, s'hauria estrenat... si la seva missió no hagués fracassat, a pesar— com ja deu suposar-se—del especial interès de tot-hom.

Desde allavors ençà, l'obra de què us parlo, ha passat, encara, d'unes mans a a unes altres, entre l'indiferència dels uns i la pedanteria dels altres...

I avui, si el seu autor no estés convençut de la necessitat d'espurgar-li molts defectes, si no tingués l'intenció de fer d'ella un dels edificis de què us parlava sentirien els amics i els enemics uns crits enèrgics i vibrants que'ls obligarien a escoltar en silenci tot el foc d'una indignació noble, nobilíssima...

Un altre autor inèdit en el Teatre, En A. Calderer Morales, s'edita un drama, *Contra'l destí*, després d'haver intentat estrenar aquesta i alguna altra obra, sense conseguir-ho.

No conec a fons el cas d'En Calderer; sé que En Gual va arribar a anunciar l'estrena de la seva traducció catalana de *Solness el Constructor*, d'Ibsen, però no arribà pas a posar-li en escena, i que té un drama inèdit molt acceptable, *La victòria de les passions*.

Dubto de que En Calderer hagi cons-

truit amb aplom, amb serenitat, amb amor i amb acert la seva obra, el seu edifici, perquè no ha atacat, encara, amb totes ses forces, airadament, durament.

MITJANIT. PER P. GARCÍA MORALES

*Lleus sorolls de l'aigua que corra
[en la serra,*

*que plora en els patis
de cases desertes!*

*Remor d'un secret
contat baix-baixet.*

*Mormoll
de llavis que resen.
Zumzumeig
d'abelles.*

*El gerro vermell
toma la serena.*

Un toc de guitarra.

*Somnio en ma reixa;
carícies de l'aire,
guspireig d'estrelles.*

ORACIÓ

*Senyor, que pugui sempre
en el silenci amarla!*

*Que mai ens separin
el temps ni la distància!*

*Que en mig de flors i fruites,
en una cambra blanca,*

COMIAT D'AMICS. PER WALT WITMAN

¿Pera recordar quina cosa, penses tu
que prenc ara la ploma?

¿Pot ser pera parlar d'aquella nau
de guerra, tant perfectament modelada
i tant magestuosa qu'he ovirat avui, mar
endintre, am les veles al vent?

¿Potser pera dir l'esplendor del día,
caigut, o de la nit que m'acull?

¿O la exaltada gloria i l'avenç de

la gran Ciutat, que al meu entorn s'ex-
ten, ilimitada?

No!

Remembro dos senzills homes que avui,
en la coberta del vaixell emigrant, en
mitg la munió tèrbola, he vist, profon
amic, acomiatarse.

Y l'un estava penjat del coll de l'al-
tre, i el besava am passió,

Mentres el que marxava, estreta-
ment prenia al seu company pera que
restés més temps entre 'ls seus braços!

JOSEP M.^a DE SUCRE, trad.

SERENA, PER LLUIS PUIG Y PUIG

*Clarors de nit. Clarors de lluna plena
demunt dels arbres verts.*

*Una cançó per entre els pins l'oreig destrena
y ens porta al cor gosars incerts.*

*Clarors de nit. Y un riurer que comença
se'ns nua al coll y ens fa plorar,
sentint temença
de no podê estimar.*

Silenci suau...

*Un rossinyol son cant acaba
y's pert l'última nota tot volant.*

*Blancor d'un cos dins l'aigua blava;
la verge riu; la besa l'aigua tot resant.*

*Y s'endevina un foll desitg de vida
florint en la quietut.*

*Y una flairor de terra humida
que'ns dona voluptuosa lassitut...*

*La llum se fón y en va es que's sospiri,
cercant pel cor consol al seu neguit.
Visions d'amor, en somnis y deliri;
perfums que són d'una serena nit.*

NOTICIES BREUS DE REDACCIÓ

De les diverses lletres que se'ns han tramés ab motiu de l'aparició de PANTEISME, una n'hi ha que no pot ser omesa en la divulgació del nostre agraiment. És la del independent escriptor *Silverio Lanza* que ab una bona espontaneïtat, obsequià am la seva amistat, a PANTEISME, desitjant an els seus redactors sòrt y constancia.

Estimem a *La Publicidad*, les bones referencies que ha volgut donar de la nostra revista, tant més quan es ben remarcable la nostra rebel follia idealista: i es ben certa, en el diari barceloní, la temperança prosselista.

Lo mateix diem a *Foment* y a *Les Circunstancies* de Reus.

En la lletra «An en Plàcit Vidal» de l'Alfons Maseras, van passarnos unes errades importants.

En la plana 14, segona columna, al final del segon paragraf, allà ont diu: *nom d'un sistema filosòfic que nega a l'home tota personalitat y tota llibertat, identificada, al propi temps, a Deu*, deu llegir-se: *nom d'un sistema filosòfic que nega a l'home tota personalitat y tota llibertat, identificantlo ab la terra, identificada a' propi temps, a Deu*, y en la plana 12, casi al final, va passar-nos *halé* per *haló*.

EL TEATRE. PER RAUL GUYOT

Oh, Teatre, poderós Teatre: com espill que al bes de la claror reflecta l'imatge, tu també brilles a la llum del geni del home que t'emmena pel camí de la vida.

Tu alcances tota edat y descobreixes tots els personatges de l'antiga Historia. Tot ésser que algún día s'hagi distingit en el món per les seves idees o accions, tornarà a viure ab els usatges y costums del seu temps. En ell no hi val la distinció del Bé ni del Mal; tu tant fas viure

el criminal com el redemptor: ab tal que un hagi sigut home de esperit y hagi revoltat la massa del Poble, ja n'hi ha prou perque tu'l réalceis de la pols y'l mostris als ulls del present.

El brau guerrer torna a empunyar l'espasa que un día caygué de son braç inert, y'l mal rey destronat per l'orgull y l'ambició, torna a seures al regi sitial per imperar novament ab tota sa absoluta magestat.

Tu ens mostres la vella Grecia, lluhint la floreixença de ses divinitats: veyem Venus, símbol de l'eterna bellesa; Mercuri, el Deu poderós del metall. y Bacus, viventa representació de l'orgia y la borratxera que tant bé expressa'l caràcter del poble alegre y expansiu. Mes, ah! entre aquest conjunt de símbols y divinitats, se realça una figura queixosa, millor dit, revolucionaria, que entela tanta gloria y bellesa: es l'esclau Prometheu, presoner entre cadenes per son ideal de dominació.

Tu ens mostres la Roma, del antich imperi, la pervertida Roma, abandonantse al esclat de les seves passions. Veyem sos pretenciosos emperadors alçant el crit de guerra ab l'afany de conquerir, disputantse els honors de la gloria, y al fi tots decayent ab violenta mort. Veyem les seves cortisanes y rameres ostentant ses gracies voluptuoses, y sos homes d'atrevida votuntat, revelantse ab xardorosos cants d'amor y ubriaguesa.

Oh, Teatre, poderós Teatre, mirall de totes edats y costums: tu tot ho renoves y en tu tot pren vida novament. Deus y emperadors, sabis

y poetes, criminals, dònnes mondanes y tot ésser d'idea o acció que hagi existit en el curs del temps, prompte abandonen la tomba del repós per enllaçarse ab la joventut d'avuy, aquesta pàlida joventut, feble de cos y esperit, que gaudeix recordant y admirant els homes forts y toçuts que han passat [pel món es bargint les forces per defensar les seves idees.

Mes oh, Teatre! entre aquets hòmes forts, entre aquets héroes que aixequen de la tomba del oblit, també hi reviu l'Artifici, somrient ab ironia com a bon diable que's distreu contemplant l'enginyosa comedia de la vida humana.

CARTA D'APRENENTATGE. PER J. W. GOETHE

«L'Art es llarg; la vida curta; el judici, difíciltós; la ocasió, fugitiva. —Obrar, es facil; pensar, difícil; obrar conforme al pensament, molesta. —Tot començament es agradable; el dintell es el lloc d'espera. El noi s'assombra; l'impresió el determina. Apren jugant; lo seriós el sorpren. —La imitació es innata en nosaltres; no's reconeix facilment lo que s'ha d'imitar. —Se trova rarament lo perfet; més rarament enca-

re s'aprecia. — Les altures ens atrauen; no aixís llurs esglaons; mirant al cim, caminem pel plà. Solzament una part de l'art se pot ensenyar; l'artista el necessita per complert. Quí no el coneix més que a mitges va sempre extraviat i parla molt; qui el coneix per complert *fa* unicament i parla poc i tart. Aquells no tenen cap secret ni cap força; sa doctrina es com el pa cuit, saborós i que satisfà, al día; però no's pot sembrar la farina, ni'es deu moldrer la llevor. — Les paraules són bones, però no es lo millor. Lo millor no s'aclara ab paraules. L'esperit, per el que obre, es lo més enlairat. L'acció es compresa i representada solzament per l'esperit. Ningú sab lo que fa quant obra bé; però sempre tenim conciencia del mal. Quí solzament obra per signes es un pedant, un hipòcrita o un xerraire. Hi ha molts homes aixís, que's troven ben junts. Sa parlaria reté al deixeble, i sa mitjanía constant inquieta als mellors. La doctrina del verdader artista revela el sentit; doncs allà ahont falten les paraules; parlen els fets. El verdader alumne, apren a cercar lo desconegut, de lo conegut.»

PERE PAPIOL, trad.

PANTEISME

REVISTA QUINZENAL DE LITERATURA I ART □ PREU DE SUSCRIPCIÓ: UNA PESSETA TRIMESTRE. NÚMERO SOLT: 15 CÉNTIMS □ REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ CARRER DEL PI, 14, TERCER PRIMERA, □ □ □ □

rs/24